

INLEIDING

'You can't solve problems with the same kind of thinking you used when you created them.'

(Albert Einstein)

Stel dat alle kinderen van gescheiden ouders worden opgevoed in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Stel dat alle ouders die gescheiden zijn zelfstandig, of met ondersteuning van beroepskrachten uit zorg en recht, tot een duurzame samenwerking na scheiding komen. Stel dat de kinderen van volwassenen het voorbeeld krijgen dat problemen in gezamenlijkheid kunnen worden opgelost teneinde een gezamenlijk belang te dienen dat groter is dan het eigen belang. Hoe zouden de volgende generaties er dan uitzien?

Schetsen wij, de schrijvers van *Duurzaam samenwerken na scheiding*, hier een (te) idealistisch beeld? Absoluut. Maar waar zou de wereld zijn zonder idealisme? De wereld zoals wij die kennen vandaag is de manifestatie van rijen idealisten, die steeds opnieuw geloofden dat het onmogelijke mogelijk was. Dit boek beschrijft dan ook het 'denken in mogelijkheden' en de zoektocht naar creatieve oplossingen voor ingewikkelde situaties als gevolg van een scheiding binnen een gezin.

Het ideaalbeeld dat alle kinderen, in welke opvoedingssituatie zij zich ook bevinden, zouden worden opgevoed in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit is een van de bepalingen die zijn opgenomen in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Dit ideaal is groter dan alleen het stukje 'gescheiden ouders'. De boodschap richt zich op alle ouders, gescheiden en niet gescheiden. Het betreft zelfs niet alleen de ouders van een kind zelf, maar alle volwassenen met wie het kind in de eerste achttien jaar van het leven te maken krijgt. Het betreft jou en mij en allen om ons heen.

Het ideaalbeeld schetst waarden waarvan het vrijwel onmogelijk is het ermee oneens te zijn. Deze waarden verbinden niet alleen mensen, maar zelfs hele naties. Eenieder die erop bevraagd wordt, zal wensen dat dit is wat de eigen kinderen zullen meekrijgen. Toch blijkt de praktische uitvoering ervan een grote opgave te zijn. Helaas moet worden geconstateerd dat anno 2023 voor ongeveer een op de tien kinderen een beroep wordt gedaan op de jeugdzorg in verband met psychisch lijden. Een van de oorzaken van dit grote beroep op de jeugdzorg is de toename van conflicten tussen ouders als gevolg van een scheiding. Het blijkt voor sommige ouders enorm ingewikkeld om na de scheiding tot een duurzame samenwerking te komen omtrent de opvoeding van de kinderen, waarbij liefde, aandacht en begrip voor de kinderen geborgd zijn.

Dit geldt zeker niet voor alle gescheiden ouders. We weten dat 80 tot 85 procent van de scheidingen in redelijke harmonie tot een einde wordt gebracht. In elk geval zijn voor dat percentage na twee jaar de aan de scheiding gerelateerde problemen voor jongeren grotendeels verdwenen.¹ Deze mensen zijn wel in staat om na scheiding een stabiele situatie te creëren rondom de opvoeding van hun kinderen.

In 15 tot 20 procent van de gevallen lukt dit niet en duren de conflicten voort.² Dit noemen we een complexe scheiding. Onder een complexe scheiding verstaan we 'een scheiding waarbij ouders door aanhoudende ernstige conflicten het wederzijds belang, maar vooral het belang en welzijn van de jeugdigen uit het oog verliezen'.³ Hoewel dit een kleine groep lijkt, drukt deze groep enorm op de (jeugd)zorg en het budget van gemeenten. Een complexe scheiding kost een gemeente gemiddeld € 50.000.⁴ Wanneer de ouders hulp zoeken bij beroepskrachten, dan zouden deze idealiter in staat moeten zijn om de ouders ertoe te bewegen hun problemen op te lossen en weer een veilige, liefdevolle omgeving voor hun kinderen te creëren. Maar dat lukt dikwijls niet.

1] Herziene Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen (2020, 2021).

2] C. de Ruiters, M. Marzolla & N. Ramakers, 'De conflictscheiding als complexe gezinsproblematiek. Waarom screening op huiselijk geweld essentieel is', *Pedagogiek* (40) 2020, afl. 2, p. 205-231, DOI:10.5117/PED2020.2.004.DERU.

3] Herziene Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen (2020, 2021).

4] Significant Public, *Kostenanalyse van complexe scheidingen*, september 2020.

Dit geeft vaak een gevoel van onmacht, zowel bij de ouders als bij de verschillende beroepskrachten.

Door het opleiden van specialisten, het ontwikkelen van nieuwe interventies en het doen van onderzoek werd de afgelopen jaren al getracht grip te krijgen op scheidingsproblematiek. Toch is de gouden methode nog niet gevonden. Veel vaker zie je dat er bij een gezin steeds meer beroepskrachten betrokken raken. Deze beroepskrachten doen allemaal hun werk zo goed mogelijk, maar zij werken niet complementair aan elkaar. Ieder dient een selectief belang, dat veelal in strijd is met een ander belang. Zij werken aan een hulpvraag, maar zelden aan de gezamenlijke hulpvraag. Er is een gebrek aan samenwerking, waardoor er vaak geen duurzame oplossing wordt bereikt. Het probleem wordt groter in plaats van kleiner. Eenieder is het er dan ook over eens dat verandering noodzakelijk is.

Om te weten wat er veranderd dient te worden, is het belangrijk om te begrijpen wat je wilt bereiken als kinderen in de knel komen door de conflicten van hun ouders. Pas wanneer goed duidelijk wordt wat de ouders nastreven, is te zien waar de verstoringen optreden. Dan is het ook mogelijk om te begrijpen waarom het werkelijke eindresultaat uiteindelijk afwijkt van het gewenste. Pas daarna kunnen we proberen er een constructieve verandering in aan te brengen.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Jeugdhulpverlening, familie- en jeugdrecht vinden elkaar in een gemeenschappelijk fundament. Op 20 november 1989 namen de Verenigde Naties het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) aan. In Nederland trad dit verdrag in 1995 in werking. Kinderrechten zijn belangrijk, omdat kinderen nog in ontwikkeling zijn en daarbij afhankelijk zijn van de liefde, zorg en aandacht van volwassenen. Het zijn de minimumeisen waaraan voldaan dient te worden in de omgang met en zorg voor kinderen. Het Kinderrechtenverdrag is juridisch bindend. Dit betekent dat de landen die het geratificeerd hebben, verplicht zijn om zich aan dit verdrag te houden.